

1293-94, el Beat incorpora una sèrie de deu «regles»,¹ que esdevindran una peça central de la seva Art; la primera d'aquelles regles tracta precisament de «possibilitat». Amb el temps Llull desenvolupa un mètode nou –un *novus modus demonstrandi*– basat no en el sil·logisme amb qüestions de pertinença a classes, sinó en proposicions de possibilitat com a suposicions o hipòtesis des de les quals pot extreure conseqüències. Això ho fa –ampliant un poc el que en diu Lohr– mostrant o que la hipòtesi implica una conclusió correcta, o/i que la negativa de la hipòtesi duu a una conclusió impossible, cosa que demostra la contingència (en el primer cas), o la veritat (en el segon) de la hipòtesi inicial.

En l'article (pp. 168-9), Lohr parla d'una art específica, la de la medicina, tal com la planteja Averrois en el seu *Colliget*, diferenciant entre els seus «principis», que deriven de la medicina teòrica i especulativa, i les «regles» de l'art derivades de l'experiència del propi metge; les segones no poden funcionar correctament sense els primers. És una formulació amb un interès evident per a les lul·lianes en les obres mèdiques, i com a model en les seves altres obres.

Cal afegir que tot el tom en el qual apareix el treball ressenyat aquí tracta, com diu el títol, sobre la potencialitat i possibilitat, és a dir, les expressions modals en la història de la metafísica. Després d'un sobrevol magistral sobre el tema de part de Klaus Jacobi, hi ha dos treballs sobre grecs (Parmènides i Aristòtil), i nou (sense comptar el de Lohr) sobre l'Edat Mitjana (Anselm, dos sobre Abelard, Avicenna i Averrois, Sant Tomàs, Duns Escot, Occam, Buridan i Nicolau de Cusa), a més de set sobre l'època moderna. Constitueix així un tom d'una importància capital per a la història tant de la lògica com de la metafísica i de l'epistemologia, amb una concentració notable sobre l'època medieval.

A. Bonner

56) Lorenz, «Raimundus Lullus und der Islam – Ein Beispiel interreligiösen Dialogs»

Es tracta d'un breu assaig sobre Llull en tres apartats on la professora Lorenz presenta alguns aspectes del pensament lul·lià a través d'un ventall de citacions del *Llibre de contemplació en Déu*, del *Blaquerna* i del *Llibre del Gentil* extretes de la seva traducció parcial d'aquestes obres (vegeu la ressenya a *EL* 26, 1986, p.

---

¹ A la p. 172 Lohr diu que potser Llull va prendre la idea del *Budd al-'arîf* d'Ibn Sab'în, sense tenir en compte una altra possibilitat (Avicenna) suggerida pel sotasignat a «Possibles fonts musulmanes de les deu regles i qüestions de Ramon Llull», *Pensar en diàleg. Miscel·lània en homenatge al prof. Dr. Eusebi Colomer. Revista Catalana de Teologia*, ed. Josep Rius-Camps i Francesc Torralba Roselló, XIX [1994] (Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya, 1995), pp. 93-98,

214). El resultat és una alternança –sens dubte amena– de fragments lul·lians i comentaris de l'autora que, per als lectors menys familiaritzats amb Llull, pot servir per donar una primera idea de qui era el doctor mallorquí, però que resta, en canvi, poc significativa pel que fa al tema anunciat al títol d'aquest article, és a dir, els trets distintius de l'apologètica lul·liana envers de l'Islam. Per complir amb això, l'autora hauria hagut d'ocupar-se, a més dels aspectes biogràfics, culturals i doctrinals (per exemple el sufisme) que presenta, de la singular proposta filosòfica que està inqüestionablement al centre del pensament missioner lul·lià: l'*Art*. Aquesta, emperò, només la toca de passada en una nota a peu de pàgina afirmant que l'*Art* «produeix els seus resultats automàticament» («weil sich die Ergebnisse automatisch einstellen», p. 214)... Donar una viva imatge de Llull a partir de textos tan suggestius com els que ha escollit l'autora és, sens dubte, meritos; tot i així, no s'ha d'estalviar al lector modern l'esforç de comprendre l'*Art* com a solució filosòfica per excel·lència als problemes plantejats pel diàleg interreligiós, i substituir, en canvi, aquest esforç per tòpics tan distorsionadors com el que acabem d'esmentar. A més, cal lamentar-se de la falta de referències a altres treballs sobre el tema que permetin als lectors aprofundir en aquesta matèria.

A. Fidora

57) Marinoni, «Considerazione su una riscrittura. La versione francese di un'opera lulliana»

58) Marinoni, «Per il testo della *Doctrina pueril* provenzale»

Els testimonis de la *Doctrina pueril* més antics que hem conservat són dos manuscrits pertanyents a les tradicions occitana i francesa. Es tracta del ms. E 4 Sup. de la Biblioteca Ambrosiana de Milà, del final del segle XIII, i del ms. fr. 22933 de la Bibliothèque Nationale de París, del pas del XIII al XIV. No són, però, els únics testimonis que ens han transmès aquestes versions, ja que, de la traducció occitana, ens n'han arribat tres manuscrits més –tots fragmentaris–, i, de la versió francesa, en tenim també una edició incunable.

Ja fa uns quants anys que Armand Llinarès va publicar el text de la versió francesa manuscrita.² Aquest investigador desconeixia, però, que la seva no era la primera edició que es feia del text francès. I és que els estudis lul·lístics no van tenir notícia de l'incunable, imprès anònimament a París l'any 1482, fins que, tres anys més tard que aparegués l'edició esmentada de Llinarès, Gret Schib el va

² Vegeu Raymond Lulle, *Doctrine d'enfant. Version médiévale du ms. fr. 22933 de la B.N. de Paris*, ed. d'Armand Llinarès, París, Librairie C. Klincksieck, 1969 (Bibliothèque Française et Romane, Série B: Éditions Critiques de Textes, 7).